

800 שמונה מאות שנות הגות יהודית

שיעורי מו"ר הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל על ההקדמה למשנה לרמב"ם

לראשונה! המקור הערבי הועתק, פוסק וסומן מכתב יד קדשו של הרמב"ם. בצירוף שו"ת הרב על ההקדמה ובהסכמת גדולי הרבנים.

בהוצאת מכון מש"ה
טל' 03-5351119 | www.net-sah.org

**תמלול שיעורי הרב יוסף קאפח זצ"ל
על
הקדמת רבנו משה בן מימון לפירוש המשנה**

דברי רבנו הרמב"ם, פירוש הרב עליהם ומענה לשאלות הקהל

בצירוף
הקדמת הרמב"ם למשנה - מקור ותרגום

וכן
שאלות ותשובות שנשאל הרב
מאוסף הרב אברהם חמאמי שליט"א

מהדיר
שלום פנחס-כהן

קרית אונו תשע"ח
הוצאת מכון מש"ה

978-965-92118-4-5 ISBN

©

כל הזכויות שמורות למהדיר, תשע"ז

יחד עם זאת, מכון מש"ה והמהדיר מתירים שימוש הוגן בהעתקה ופרסום של עד 3 עמודים מהספר ברצף או 5 עמודים שלא ברצף, תוך אזכור שם הספר וההוצאה.

©

כל הזכויות על חלק 'שו"ת הריב"ד' שייכות למו"ר הרב אברהם חמאמי שליט"א
ניתן להעתיק באישור בכתב מאת בעל הזכויות בלבד

ציטוטים מנוקדים של ספר משנה תורה ניתנו באדיבות מותך מהדורת מפעל משנה תורה (מהדורת נוקבילי), אשר שם לו למטרה להגיש בפני הקהל הרחב את מפעלו של הרמב"ם באופן מדויק, ישיר ומבואר לכל נפש. הזכויות על נוסח זה שמורות להם.

077-4167003 | <http://www.mishnetorah.co.il>

המפעל מעודד שימוש בנוסח המדויק ללא תמורה.
מהדיר, מבאר ועורך ראשי: יוחאי נוקבילי.
עורכי משנה: יחיאל קארה, הלל גרשוני.

Lectures of Rabbi Yosef Qafih
Maimonides' introduction to the Mishnah commentary
Edited by Shalom Pinhas-Cohen

Copyright©2017
Printed in Israel

עריכת לשון: ראה מבוא
מפתוח: אורי דמתי
עיצוב העטיפה: רננה כהן
תמונת הרב: ציון עוזרי, ניו-יורק
דפוס: מוריה, ירושלים

על העטיפה:
בשער הקדמי איור בית הבחירה, המנורה וכליה. בשער האחורי הכיור, המזבח וכלי
המקדש, כפי שצייר אמן בשנות ה-60 על התיבה בבית מדרשו של הרב ובהנחייתו.
השימוש במונח "המקום" ביחס לשם יתעלה בשער האחורי הוא בעקבות פירוש רס"ג
למשלי עמ' קלב הערה 28.

תודות: למשפחת הרב יוסף קאפח זצ"ל ולר' דויד קאפח הי"ו.

הספר יצא לאור בהוצאת: מכון מש"ה - קרית אונו, תשע"ח. מיסודה של הליכות עמ"י.

תוכן העניינים

12	ברכות
28	מבוא
44	הקדמת הרמב"ם למשנה - מקור ותרגום
160	שיעורי הרב יוסף קאפח
179	1. שיעור ראשון
211	2. שיעור שני
242	3. שיעור שלישי
276	4. שיעור רביעי
307	5. שיעור חמישי
334	6. שיעור שישי
364	7. שיעור שביעי
400	8. שיעור שמיני
436	מפתח השיעורים
483	שו"ת הריב"ד - תשובות הרב
436	מפתח שו"ת הריב"ד

ברכות

כס"ד, ג' ניסן תשע"ז, 4-863/ע"ז

דברי ברכה

יבוא על הברכה הרב החשוב והנעלה, יקר רוח ואיש תבונה, כבוד שם תפארתו, שמן תורק שמו, כה"ר שלום ב"ר יוסף פנחס כהן שליט"א, המשתדל והמוציא לאור את תמליל שיעוריו הנפלאים והחשובים של הגאון המפורסם רבי יוסף קאפח זצ"ל, חבר בית דין העליון בירושלים. וכבר ידועה בקיאותו הרבה של הרב המנוח בתרגום דבריו של הרמב"ם ועוד ראשונים, וכבר יצאו לברכה כמה כתבי הרמב"ם על ידו שההדיר וכיאר ופירש דבריו בטוב טעם ודעת, בשכל ישר.

ועתה דבר נאה ויאה עושה המשתדל הנ"ל, ומתמסר לדבר זה להוציא לאור תמליל שיעורי הרב זצ"ל על ההקדמה לפירוש המשניות שכתב רבינו הרמב"ם, והוא ור"ז ונשכר להוציא דבר מתוקן מתחת ידו, כתובים כלשונו הדק היטב.

אשריו ואשרי חלקו שמזכה את הציבור בדברי תורה של הקדמונים, ולפעלא טבא אמינא, איישר חיליה לאורייתא.

הנה בענין פירוש הרמב"ם על המשניות, ע' בספר עין יצחק ח"א (וכלל הדין הרמב"ם את ס"ז בתורה), שנתבאר, שפירושו של הרמב"ם על המשניות חיבר בלדותו, ועל כן בכמה מקומות חזר בו הרמב"ם ממה שפירש במשניות, ועכ"ז יש לנו ליישב דבריו שלא יסתרו אהדדי, אך כשהרמב"ם סותר עצמו מפירוש המשניות לחיבור ביד החזקה, אין לסמוך על פירוש המשנה, אלא על מה שכתב בחיבור, וכן הוא בב"י (ארי"ה שיה ר"ה ובער כתבתי) דאע"פ שבפירוש המשנה כתב הרמב"ם כאוקימתא דאביי, כבר מצינו בהרבה מקומות בחיבור שחזר בו ממה שכתב בפירוש המשנה. ע"כ. והטעם מפני שכתבו בעודו ילד, וכמו שכתב הרמ"ע מפאנו (סוף סימן קיז) שהרבה דברים ממה שכתב בפירוש המשניות, דקטנותא נינהו, ולא מקשינן ליה מתייהו. וכיד מלאכי הביא משם מהר"י קורקוס (בפי"א מהלכות תחומות סוף הלכה י"א) שכתב כי לא דקדק במשנה כל הצורך. ע"ש. וכן כתב בשו"ת חוות יאיר (סימן קצב) דהרמב"ם חזר בו בחיבורו הגדול ממה שכתב וחשבו להל"מ בהקדמת פירושו למשניות, כי ידוע שפי' המשניות חיברו בלדותו. וכה"ג מצינו בכמה דוכתי שפסק בספרו נגד מ"ש בפ"י המשנה, ורחם הרגיש בהם בת"ט. ע"כ.

ואמנם היכא דאפשר ליישב הסתירה כודאי שיש לנו לטרוח ליישב הדברים, ועיין להרשב"א בתשובה (ת"א סימן תתקפז) שכתב, הרמב"ם כתב בחיבורו ביטול האסמכתא בשני עניינים וכו', וכמה שכתב מעכשיו, כתב הוא בעצמו הפך מזה בפירוש המשנה וכו', עכ"ל. ומרן הבית יוסף (חושן משפט סימן ת"א ואת' להרשב"א) העיר, דלמה לא הקשה לו מדברי החיבור עצמו וכו', ונראה לי דסבר הרשב"א ליישב דברי החיבור על פי דרך ראשון שכתבתי בדעת הרמב"ם וכו', ואני כבר כתבתי בסמוך ליישב דבריו בחיבור עם דבריו בפירוש המשנה. ע"כ.

ומ"מ הלכה כמו שכתב בחיבורו, כמ"ש הבית יוסף (מ"ד ס"ה וצ"ח ר"ה ובי"ש שנתהוה), וכתב הכנה"ג שם, שכ"כ הרדב"ז בח"ב (ס"ד ת"ע, ובמדרס הוא סי' תק"ף) ועיין בשדה יהושע (דף ק"ח).

וכתב ביד אהרן (חלק א"ה ח"י כ"ד ר) מעולם לא ראינו ולא שמענו שהרמב"ם ז"ל סותם דבריו בספר
היד, וסומך על מ"ש בפירוש המשנה, וזה לא ניתן ליאמר, אלא שדרך הרמב"ם ז"ל לפרש
דבריו במקום א' בספר היד, ובמקום אחד סותם דבריו, וסומך על מ"ש במקום אחר, ודלא
כהר"ב דבר משה (חלק א"ה ס"ג ג'), ואף גם זאת לא שייך אלא כשסומך כאן על מ"ש כבר במקום
אחר הקודם לזה, אבל שנאמר שסומך כאן על מה שיבא לפנינו, היא סמיכה שאין בה עמידה,
וכמ"ש הכנה"ג (בחס"ס סי' קע"ה הנחת הכ"י ש"ת ב') גבי הטור. וכ"כ בתשובות משפ"ט (יד ש"ג) על
הרמב"ם. והתו"ט (סי' תנ"ח משנה ד' ד"ה אמר, וסי' א' ד"ה). ועיין שלחן גבוה (סי' תר"מ ס"ק ד). והן אמת
שהתו"ט עצמו שבפ"ג דגיטין (משנה ד') שינה את טעמו ואמר שהרמב"ם בהלכות גירושין סמך
אמ"ש בהלכות תרומות. וכיצא בה כתב בספ"ט דקמא. וכן מצאתי בשיטה מקובצת (בי"ב ו').
ע"ש. וכ"כ מרן בכס"מ (פי"ג מהלכות נדרים ד"ה ולענין, תפי"ד מהלכות תרומות וז"ל). ובספ"ו מהלכות שמיטה. [יד מלאכי]
וה"ר שחפץ ה' כידו יצלת, להגדיל תורה ולהאדירה, ולהמשיך לפאר כבוד התורה הקרושה,
לאורך ימים ושנות חיים, בטוב ובנעימים, כבראות גופא ונהורא מעליא.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
תשיא בית הדין הרבני הגדול

David Lau

Chief Rabbi Of Israel
President of The Chief Rabbinic Council

דוד לאו

הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, ד' אייר, תשע"ז
30 אפריל, 2017
הסכ' - 481.עז

לכבוד

הרב שלום ב"ר יוסף פנחס - כהן שליט"א

מכתב ברכה

בשמחה התכבדתי בספר שיעוריו של האי גברא רבה הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל, מי שזכה, בין השאר, לכהן פאר שנים רבות כחבר מועצת הרבנות הראשית וחבר בית הדין הרבני הגדול.

עיקר תורתו של קאפח היה לתרגם ולהבהיר את ספריהם של גדולי ישראל. ביניהם ספרו של הרס"ג הנבחר באמונות ובדעות, ספרו של ר"י הלוי - הכוזרי, ספר חובת הלבבות לרבנו בחיי ועוד.

אולם למרות רוחב דעתו בפירוש הראשונים והקדמונים, בההדרת דברי הרמב"ם ראה את עיקר תורתו, עשרות מכתבי הרמב"ם יצאו לאור עולם בתרגומו ובהגותו המחכימת ביניהם כמבין המהדורה המבוארת על משנה תורה, וכן ספר מורה נבוכים, אגרות הרמב"ם פירוש המשניות ועוד. תקצר היריעה להעריך את העושר הרוחני שזכה להנחיל לעולם.

ועתה נטית להוציא לאור עולם את דברי תורתו, השיעורים שמסר לפני שומעי לקחו, וזכית להוציא לאור עולם פירושו של הרב קפאח ההולך סובב על הקדמות הרמב"ם לפירוש המשנה.

צדיקים במיתתם קרויים חיים. השפעתם קיימת לעד והלומד מדבריהם מקיים תורת חיים.

יתן ה' וספרך יעשה נחת רוח למחבר חכותו תגן עליך ועל כל ישראל.

בברכת התורה

דוד לאו
הרב הראשי לישראל

הרב רצון ערוסי
רב העיר קרית אונו
חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל
יו"ד הליכות עם ישראל
תנשא מכון מש"ה - לחקר משנת הרמב"ם

רבנות: רח' הנשיא 54 קרית אונו. טל' 03-5348820-03. 03-5349510-03 פקס' 03-6358222
הליכות עם ישראל: ת"ד 211 קריית אונו. טל' 03-5351119, פקס' 1533-5351119

לק"י

י"ח סיוון תשע"ז
12.6.17

דברי ברכה

בואו בואו ונחזיק טובה לידידנו, ר' שלום פנחס הכהן הי"ו, מתלמידי מהרי"ק זצ"ל, שיזם יזמה חשובה וברוכה לתמלל את שיעוריו של מו"ד מהרי"ק זצ"ל, במשנת הרמב"ם, ולהאירם בהערות חשובות כדי לזכות את הרבים.

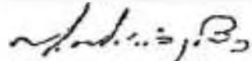
כבר בעבר הוא דאג להפיץ קלטות של שיעורי מארי זצ"ל, ועתה כאמור, הוא הולך מחיל אל חיל, מתמלל, מעיר, מאיר ומהדיר את דברי מהרי"ק זצ"ל, כדי שיהיו כספרים הנקראים בכל עת לרבות שבת ומועדי ישראל.

ומן המפורסמות, שיש יתרון לדברים שבכתב ויש יתרון לדברים שבעל פה ולא הרי זה כהר זה. ושילוב שניהם יסייע להבין אל נכון את דבריו של מהרי"ק זצ"ל, שהיה גדול בתורה והיה מגדולי היודעים והמבינים במשנת הרמב"ם, ההלכתית וההטותית ולכן יש חשיבות גדולה לכל דבר שיצא מפיו או נכתב בהולמוסו.

אכן, יישר כוחו של ר' שלום פנחס הי"ו על פעליו החשובים בהפצת משנתו של מארי זצ"ל, שהיא משנתו של רבינו זצ"ל.

והנני מברכו, שה' יהא בעזרו ויסייעו לכוון לאמתת הדברים, ושלא תצא תקלה מתחת ידו, וזכות המצווה תעמוד לו עדי עד.

בברכת לומדי התורה, מלמדיה ומפיציה

רצון ב"ר יוסף ערוסי הלוי

בתיאום רשותישראל:

פיק הספק הארץ הראשון לתיכון הרב עובדיה יוסף זצ"ל
ובית המדרש הרב רפאל כ. צבאן זצ"ל
רב תיבות, ידבר מועצה הרבנית הראשית לישראל

מפעלי התורה הקדושה

על שם סך האוק

רבי רחמים חי חיותה הכהן זצ"ל, האב"ד או נהאס
(מסדה בנסח החשבון על"ה מלכודו האב"ד הקדוש
רבו מצליח מאאזו זצ"ל הרב האב"ד כהנא)
עמותה רשומה מס
550008569

מוסדות
הישיבה:

- סגנות וני לדים
- ת"ח לבנים
- קו גוי"ס לבנות
- מתכותא ד-ת'
- ישיבה קטנה
- ישיבה גדולה
- סמיני לבנות
- כולי אברכים
- בני ברק
- בנותיים
- מתכותא, ועוד
- בר"ץ 'ששפט ועד'ק
- ידוע 'אור תורה'
- 'מכון הרב מצליח'
למבצא ספרים
- כולי ערב
- למכותא סוף'
- 'ידע ספאר'
- סנך למכותא במכותא
- 'אבדו תורת ספד עבד'
- מכותא במכותא עבד ועוד...
- 'אור ההלכה'
- קן בנ"ח ומשקים
- בכ"ח סוף' הספרד'
- 'יד רפאל'
- ועוד...

נס"ד בני-ברק, יום אורי הגאון

כאמ קונטרס יקר נא גיזוני היב"ג יוסף קאה"ל זל הקדושה הוועה
אפילו האנה, זרזק בצורה סאלת ומפונת פנראה מאק קאלת.
ישו כונו אל הוורק, זל הירקב ואל החירות העוה.
כענין דרכו אל המוח מיוז גדיה, הנה ידעה אצט אלפי אונת אלאלה
אינן שפיה, זיק השאל והשיו"ר אב"י. נכאכ כי יענין אל אבד חוזה
לגאונה. אנה כאינו שני יענין יב"ע ק גיאה, להיב"ג והרעין, לענין אנה
אלה, שהיו פתח אלפי אונקטיו, האמשו אלפי הפקדו לשינה.
כח המוח מופנה אליהן. והאזין יתב.
כענפ רב
אמר

Memorandum 012 (Rev. 11)

www.federalbureau.gov

Fax: (866) 448-7447

Phone: (866) 448-7447

Jerusalem, 91050

PO Box 5010

18 Eyal St. Yehuda St.

02-6524793 (IDD)

02-6524793 (IDD)

91050, D. Yehuda St. 18

18 Eyal St. Yehuda St.

אברהם ו' קוב
1910 ה' תש"ו
תקנת מוסדות
הוקמה על ידי

YESHIVAT
MERCATZ
HARAV

ישיבת
מרכז
הרצ"ה

הנהלת הישיבה

בשם הנהלת הישיבה

הנהלת הישיבה
מזכירה אתכם על
ההחלטות שהתקבלו
ביום 10.12.2010
בשם הנהלת הישיבה
באשר להקמת
המרכז החדש
במסגרת
התוכנית
המסוימת
המפורטת
באשר
להקמת
המרכז
החדש
במסגרת
התוכנית
המסוימת
המפורטת

בשם הנהלת הישיבה

הנהלת הישיבה

הנהלת הישיבה

זלמן נחמיה גולדברג
חבר בית הדין הרבני
ראש כולל "דעת משה" - סדיגורה

ב"ה יום. ג' אלול תשס"ז

הנני ק"ל לרצני דשפתי על תלמידי חכמים
מוקדתי ומפוסק בני כולו האזון י יוסף קראפ לברוקין
ובל ימיו עסק דתורה וצדקה וצדקה צדקה צדקה
לפוזת הולדתיו שיעתיק בידו המלך לראש
לכבו דתורה ואם שיש תלמידים וכו'
אלה הייבב מקראת בייש דייצת דאופן אחר
ועם כהן דתורה עלם דייצת דייצת ובלפוליו
ע"פ הרי"ק
ורצני צדקה וצדקה וצדקה וצדקה
ודקצמנית צו יש להוסות תלמידי שיעתיק וצדקה וצדקה
וקראתי אן בתעם עלם תלמידי על צדקה

ישיבת ברכת משה - מעלה אדומים (ע"ר)

YESHIVAT BIRKAT MOSHE – MAALEH ADUMIM

ב"ה יום שלישי ב' אדר תשע"ז

בחסדי ה' זכה הדור שלנו להכיר את פעלו המבורך של הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל. הוא פתח לפנינו דרך חדשה להכיר את כתבי הרמב"ם. מסתבר שהרמב"ם כתב ערבית כדי שהקורא והלומד ירגישו שהם מסוגלים להבין גם חילוקים דקים ורמזי משמעויות אשר רק מי שזוהי שפת האם שלו יכול לתפוס. בחסדי ה' זכה דורנו להכיר את פעלו המבורך של הרב קאפח זצ"ל. הרמב"ם כתב את פירוש המשנה והמורה נבוכים ותשובות בערבית כדי להסביר מושגים ואבחנות דקות שדובר ערבית הרוטה ועשירה חיה מסוגל להבין ועל ידי כך ילמד להבין גם את עומק לשון הקודש. במשך הדורות רוב עם ישראל הורחק מן השפה הערבית, והוזקק לתרגום משפה זו אבל להרבה קוראים חיו התרגומים מערבית כשפת עילגים. בדור שתעברית היא הלשון הטבעית והבהירה, זקוקים אנו לתרגם את הערבית לעברית צחה ובחירה.

זה היה מפעלו המבורך של הרב קאפח זצ"ל. הוא שנולד וגדל במדינה דוברת ערבית והתמחה בקריאת ערבית פילוסופית עלה לארץ מן הגולה והקדיש את כל כוחותיו המרובים לתרגם את הערבית של הרמב"ם לעברית מדויקת ומעמיקה המרחיבה את תבונתו של כל תלמיד חכם היום. כך בעצם גאל את כתבי הרמב"ם בערבית מן הגולה.

הרב קאפח זכה להעמיד תלמידים הרבה ועכשיו יזמו תלמידיו להוציא לאור את השיעורים שלימד הרה"ג קאפח זצ"ל בכתבי הרמב"ם ועתה מוציאים לאור את "הקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה" בתרגומו לעברית וביאורים לכל שאלה שעלתה על הפרק. כל מי שתורת הרמב"ם יקרה לו ישמח לראות איך דבריו הקדושים מבוארים בעברית צחה ובהירה ואיך ניתן ליישם סברות פילוסופיות של רבינו הגדול. לפי הצעת המוציאים לאור מתכננים הם להוציא כל שיעורי הרה"ג הרב יוסף קאפח בעברית צחה ומבוארת לכל וגדולה זכותם לאין ערוך.

יהי רצון שרבים ילכו לאורו הגדול של הרמב"ם כפי שזכה לפרשו לדורנו הרב קאפח

זצ"ל.
ח"ת יוסף קאפח
נחום אליעזר רבינוביץ

המלצה

נודעת בישראל פעולתו הכבירה של כבוד הרב המובהק והדיין המצויין מוהר"ר יוסף קאפח זצ"ל בההדרת ספרי קדמונינו, ובראשם מורה הדורות, "אור העולם ופלאו ממזרח שמש עד מבואו", רבנו משה בן מימון זצ"ל. זכות גדולה במיוחד היתה לו לההדיר להאיר ולתרגם מחדש את פירוש המשנה מעצם כתב יד קדשו של הרמב"ם שהתגלה בדורות האחרונים. במפעלו זה הוא פתח תקופה חדשה בלימוד הרמב"ם, שכן פירוש המשנה, שיש לו חשיבות שלא תסולא בפז להבנת שיטות הרמב"ם הן בהלכה והן במחשבת האמונה, היה מוזנח במשך הדורות בשל חרולים וקמשונים שעלו בו, שיבושי נוסח ושיבושי תרגום, ואי ידיעת השינויים והתיקונים שעשה בו הרמב"ם עצמו במרוצת השנים, אחרי שכבר הועתק והופץ.

דבקתו של הר"י קאפח זצ"ל בפירוש המשנה נמשכה כל ימי חייו, בשיעורים שהיה מוסר בבית מדרשו, הן בשעות לפנות בוקר, שעתיים לפני תפילת שחרית (זכיתי פעמים אחדות לשומעם, וצלילם המתוק והערב,

בשעה שאויר העולם עדיין צלול, נחרת בלבי, והן בשעות אחר הצהרים והערב. חלק מהשיעורים הוקלט, ועתה נדבה רוחו של אחד מיוחד משומעי לקחו של הרב, ר' שלום פנחס-כהן הי"ו, להוציא לאור עולם על פי קלסות את השיעורים בהקדמות הרמב"ם למשנה, שהם כידוע חיבורים יסודיים המציגים את עיקרי היהדות לפי השקפת עולמו הבהירה של הרמב"ם.

אינה דומה תורה שבעל פה לתורה שבכתב. השיעורים, שבהם היה הרב קורא את דברי הרמב"ם ומסביר ומעיר בקצרה, כוללים הרבה שאלות של השומעים, שקיימו בעצמם לא הביישן למד, והרב משיב לכל אחד ואחד כפי כחו. יש ענין מיוחד בשמיעת הדברים כאמירתם החיה בשעת השיעור, ודברים הצריכים השלמה מביא המהדיר בהערות שוליים משלו ומשל אחרים, הערות המצטיינות בדיוק רב.

אין לי אלא לאחל שירבו הלומדים בספרי הרמב"ם, ושזכותו העצומה של הר"י קאפח זצ"ל בהפצת תורתו תעמד גם לתלמידיו וממשיכי מפעליו.

יצחק שילת

יצחק שילת

תורת החיים

יד בנימין, רחוב עסק זיירה, ביקור 76812
פלסט: 08-8691696-08 פקס: 08-8691734-08

בייה, די באדר היתשעיוז

מכתב ברכה

היו למראה עיניי שיעורי מו"ר הגאון הרב יוסף קאפח זצ"ל על הקדמות הרמב"ם למשנה, בעריכת ר' שלום פינחס כהן הי"ו. עבודה מקיפה ויסודית עשה העורך, החל בתמלול הקלטות השיעורים, עריכתם ועיטורם בהערות מאירות עיניים.

למרות הפיכת הדברים מתורה שבעל פה לתורה שבכתב, עדיין רוחו הרעננה של הלימוד החי והזורם בין חברים מקשיבים שורה עליו, ובכך יופיו וייחודיותו.

נברך את העורך היקר שיתקבלו הדברים בשמחה בין לומדי תורת רבנו הרמב"ם ותלמידו הגדול הגר"י קאפח זצ"ל, ישוטטו רבים ותרבה הדעת.

בברכה נאמנה

רע

שמואל טל - ראש הישיבה

בס"ד יח שבט, תשע"ז

מכתב ברכה,

חז"ל אמרו כי "אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד" (ע"ז יט ע"ב). ומה נאמר על ביאוריהם לדברי תורה, לא כל שכן!

הצליח הרב שלום פנחס כהן שליט"א להקליט דברי הגאון הנודע, הרב יוסף קאפח זצ"ל, בשיעוריו על פירוש המשנה לרמב"ם.

חן מיוחד נסוך על מלים אלו, כי אנו כמו שומעים שיחתו באופן טבעי, שוזר ואורג מענין לענין, לפי שאלותיו הקולחות של התלמיד. ואנו חווים חויה כאילו אנו עצמנו יושבים לרגלי אור-עולם זה בעת שהוא מרצה ומסביר, מבאר ומעיר הערותיו. והוא גם עונה באופן טבעי לפי התפתחות התעוררות דברי התלמיד. והרי אנו כולם בדרגת תלמידים, שותים בצמא דברי גדולי עולם התורה, נהנים מאורם ואנו אוספים פנינים.

אשרי חלקו של המקליט, והמעתיק, והמפרסם דברי קדשו של ענק-עולם הרב קאפח. רבים ישתו מים זכים, מים מרעננים, מים המחיים את הנשמה.

ולאורו של רמב"ם, ששם זה הוא גם ראשי תיבות "ראש מדברים בכל מקום", לאורו נלך!

משה צוריאל

מלקט : אוצרות הרמב"ם

בס"ד ליום ה' טבת

הוא זה הקולטם סגור הוב אלא כמי מן אלה
גדו כמי זה השורה אמתו עי' הנה י' יוס
קונה צנקה אן קונה התנה אביחם דמנה
וכנתי י' כזה גיולה וקולד איכנה כמי היתה
וא נצחיה אלא אביחם אמת אלה אן גיליו
הנה אג' הנה וקולד
ישתה נוס

בס"ד

י"ב אדר, תשע"ז

מכתב ברכה

ראו ראיתי את העמל הרב שהשקיע כבוד ידידי החריף ובקי, הרב שלום פנחס כהן שליט"א, להוציא לאור באופן מדויק ומהודר, את שיעורי רבו, הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל, אשר כל ימיו היו קודש, להנחלת משנת הנשר הגדול הרמב"ם ולבירור דברי קודשו, בתרגום הספרים עפ"י כתבי היד המדויקים, ובהסברתם והנחלתם לרבים, דבר יום ביומו.

והואיל ודברים רבים, מדברי הרב זצ"ל היו בכחנת תורה שבע"פ, דברים שנאמרו תוך כדי השיעורים לציבור, והוקלטו ע"י השומעים, על כן ניער חוצנו הרב שלום פנחס כהן הי"ו, ששימש לרבו כמה שנים, והעלה על מכבש הדפוס את הדברים בהוייתם, בלשון הרב זצ"ל.

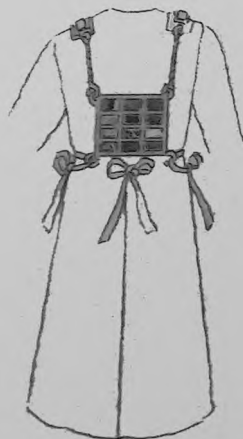
ופשוט שכזה ודאי שפתותיו דובבות, וימליץ טוב על תלמידו, שיפוצו מעיינותיו חוצה.

המברכו מעומק הלב,
הצב"י יגאל יעקב הדאיה.
יד בנימין

הקדמת הרמב"ם למשנה

מקור ותרגום

הקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה

דברי הרמב"ם מועתקים מכתב ידו המקורי.
יוצאים לאור בפעם הראשונה
עם כל הסימנים כפי שסומנו בכתב היד.

עם תרגום הרב יוסף קאפח
מתוקן ומנוקד על פי קריאת הרב

קרא את המקור בערבית-יהודית, הגיה, ניקד והעיר

ד"ר אורי מלמד

הסימנים והקיצורים המשמשים במהדורה

	השלמה בכתב היד.
()	מחיקה.
{}	מעבר עמוד.
/	מעבר משורה לשורה.
-	מעבר משורה לשורה תוך חלוקת התיבה לשני חלקים.
<>	השלמה של המהדיר מכתב יד פוקוק 238 או ממהדורת הרב קאפח או ממהדורת הרב שילת.
???	קריאה מסופקת של האותיות שבתוך הסימן.
???	רצף של אותיות מחוקות שלא נתבררה לנו קריאתן.
אאא	מילים שהרמב"ם כתבן בעברית.

סימנים באוטוגראף:

א - סימון ג; ה = ח; ז = ט; א - סימון ט; א - סימון ט	א - סימון ג; ה = ח; ז = ט; א - סימון ט; א - סימון ט
א - תנויין תנועת צ'מה בערבית.	א - ריפוי אותיות בערבית
א - תנויין תנועת פתחה בערבית.	א - תנועת צ'מה בערבית
א - תנויין תנועת כסרה בערבית.	א - תנועת פתחה בערבית
א - סימון תנועת סכון שווא נח בערבית.	א - תנועת כסרה בערבית
יי - סימון לשם המפורש בכתב היד.	א - סימון שדה דגש חזק בערבית
אא - סימון לציון "אלף מקצורה בצורה אליא" בערבית.	א - אל בליגאטורה בהתאם לכתב היד.
אאא - סימון לפתיחה או לסיום קטע או פסקה שנעשה ע"י הרמב"ם.	אאא - קו עילי או אמצעי שסומן ע"י הרמב"ם לציון מחיקת אותיות.
	אאא - סימון לסוף המשפט שנעשה ע"י הרמב"ם.

סימני פיסוק:

נקודתיים, נקודה, פסיק, נקודה-פסיק, סימן שאלה, סימן קריאה, מקף ולוכסן - כל הסימנים הנ"ל הם משל המהדיר ואינם בכתב היד, אלא אם כן צוין אחרת.

1 סדר מסורת התורה לישראל

דע שכל מצוה שנתן הקב"ה למשה רבינו, ניתנה לו עם פירושה. היה הקב"ה אומר לו המקרא, ואחר כך אומר לו פירושו וביאורו. וכל מה שכלל אותו המקרא המחזכם.

וכך היה סדר למדוד לישראל. היה בא לאהלו, נכנס אצלו אהרן תחלה, והוא מסדיר לו המקרא שקבל פעם אחת ומלמדו פירושו. נסתלק אהרן ובא לו לימין משה רבינו. נכנסים אחר כך אלעזר ואיתמר בניו, מסדיר להם משה רבינו כמו שהסדיר לאהרן ומסתלקים. בא לו אחד מהם לשמאל משה רבינו והשני לימין אהרן. נכנסים אחר כך שבעים זקנים, ומלמדם משה גם כן כמו שלמד אהרן ובניו. ואחר כך נכנסים המון העם, כָּל מְבַקֵּשׁ יְיָ (שמות לג:), ומסדיר גם להם, כדי שישמעו כולם ממנו. נמצא שאהרן שמע אותו מקרא ארבע פעמים מִמֶּשֶׁה, ובניו שמעו ממנו שלש פעמים, והזקנים פְּעָמִים, ושאר העם פעם אחת.

(בב)

אעלם, אן כל שריעה, אנזל אללה עלי משה רבינו, אנהא אנמא אנזלת עליה מע <תפסירהא>, פיקול אללה לזה? אנן, תם יקול לה תפסירה ותאוילה ומא תצמן דלך <אלנן אלמחכם>.

וכאן צפה תעלימה לישראל עלימא אצף לך. כאן יאתי לכבאה, <פאול מא ידכל> עליה אהרן, פיתלו עליה אלנן למנזל עליה מרה ואחדה ויעלמה <תפסירה>. תם <ירתפע אהרן וירגע עלי ימין משה רבינו. וידכל בעד דלך אלעזר ואיתמר ולדאה, פיתלו איצא> עליהמא משה מתל מא תלי עלי אהרן, תם ירתפע <א> (א3) וירגע אחדהמא ען שמאל משה רבינו ואתאני עלי ימין אהרן. תם ידכל בעד דלך שבעים זקנים, ויעלמהם איצא משה מתל מא עלם אהרן ובניו. תם ידכלון בעד דלך גמהור אנאס כל מבקש יי, ויתלו איצא עליהם חתי יסמע אגמיע מנה. פיכון אהרן קד סמע דלך אנן ארבע מראת מן משה, וולדאה סמעאה מנה תלאת מראת, ואזקנים מרתין, וסאיר אנאס מרה ואחדה.

6 בכתב היד: האות סמ"ך כתובה על המחק.

7 בכתב היד: ארבע(ה).

תָּם יִרְתַּפֵּעַ מִשֶּׁה עֲנֵהם, וַיִּרְגַע אַהֲרֹן וַיִּתְּלוּ דֹלֶךְ אֶנֶץ אֲדִי חֶפֶט אֲדִי סִמְעָה מִן מִשֶּׁה אַרְבַּע מֵרֵאשִׁית כִּמָּא וְצִפְנָא עֲלֵי גְמִיעַ אַחֲצֵרִין. וַיִּרְתַּפֵּעַ אַהֲרֹן אֵיצָא. פִּיכּוֹן אֱלוֹלֵדָאן קִד סִמְעָה אַרְבַּע מֵרֵאשִׁית אֵיצָא, תְּלַת מִן מִשֶּׁה, וּוְאַחֲדָה מִן אַהֲרֹן. פִּירְגַע אֲלַעזֵר וַאֲיִתְמֵר אֵיצָא בַעַד אֲרִתְפָּאעַ אַהֲרֹן וַיִּתְּלֵאן דֹּלֶךְ אֶנֶץ בַּעֲיִנָּה אֲלֵדִי סִמְעָה אַרְבַּע מֵרֵאשִׁית כִּמָּא בִּינָא עֲלֵי גְמִיעַ אֶל-חֲאֲצֵרִין, וַיִּרְתַּפֵּעַ עַן אֲתַעֲלִים אֵיצָא.

פִּיכּוֹן שִׁבְעִים זְקֵנִים קִד סִמְעוּא דֹּלֶךְ אֶנֶץ אַרְבַּע מֵרֵאשִׁית אֵיצָא, מֵרֵתִין מִן מִשֶּׁה, וּמֵרָה מִן אַהֲרֹן, וּמֵרָה מִן אֲלַעזֵר וַאֲיִתְמֵר. פִּירְגַע אֵיצָא שִׁבְעִים זְקֵנִים בַּעַד דֹּלֶךְ וַיִּתְּלוּ דֹּלֶךְ אֶנֶץ עֲלֵי אֲגָמְהוֹר מֵרָה וְאַחֲדָה, פִּיכּוֹן אֶלְנָאס קִד סִמְעוּא דֹּלֶךְ אֶנֶץ אַרְבַּע מֵרֵאשִׁית אֵיצָא, מֵרָה מִן מִשֶּׁה, וְתֵאֵנִיָּה מִן אַהֲרֹן, וְתֵאֵלְתָּהּ מִן בְּנֵי, וּרְאֲבַעָה מִן שִׁבְעִים זְקֵנִים.

תָּם יִפְתָּרֵק אֶלְנָאס יַעֲלֵם בַּעֲצָהּם בַּעֲצָא מֵא סִמְעוּא מִן אֶרְסוֹל, וַיִּכְתְּבוּן אֶנֶץ פִּי סְגֵלָא.

וַיִּפְתָּרֵקוּן אֶרְוֹסָא עֲלֵי גְמִיעַ יִשְׂרָאֵל לִלְתַּעֲלִים וְאֶלְתֵּדְרִים אֵלֵי אֵן יַחֲפִטוּא⁸ דֹּלֶךְ אֶנֶץ וַיַּחֲכִמוּן קִרְאָתָה. תָּם יַעֲלִמוּן אֵיצָא תַּפְסִיר דֹּלֶךְ אֶנֶץ אֶלְמְנוֹל מִן קַבֵּל אֱלֵלָה, וְדֹלֶךְ אֶלְתַּפְסִיר גְּמֵל מַעֲאן. פִּכְאֲנוּא יִכְתְּבוּן אֶנֶץ וַיַּחֲפִטוּן אֶלְנֵקֵל. וְהַכְּדָא יִקְלוּן אֶלְחַכְמִים עֲלֵיהֶם אֶל-סֵלָאם תּוֹרָה שִׁבְכְתָב וְתוֹרָה שִׁבְעֵל פֶּה. וְקֵאלוּא עֲלֵיהֶם

וּמִסְתַּלֵּק מִשֶּׁה מֵהֶם, וְחֹזֵר אַהֲרֹן וּמִסְדִּיר אוֹתוֹ הַמִּקְרָא שִׁשְׁמַע מִמִּשֶּׁה אַרְבַּע פַּעֲמִים, כִּמוּ שְׁאֲמֵרְנוּ, לְכָל הַנִּמְצָאִים, וּמִסְתַּלֵּק גַּם אַהֲרֹן. נִמְצָא שִׁשְׁמַע בְּנֵי שִׁמְעוֹ אַרְבַּע פַּעֲמִים, שֶׁלֹּשׁ מִמִּשֶּׁה וְאַחַת מֵאַהֲרֹן. וְחֹזְרִים גַּם אֲלַעזֵר וַאֲיִתְמֵר אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹת אַהֲרֹן וּמִסְדִּירִים אוֹתוֹ הַמִּקְרָא עֲצֵמוּ שִׁשְׁמַעוּ אַרְבַּע פַּעֲמִים, כִּמוּ שְׁאֲמֵרְנוּ, לְכָל הַנִּמְצָאִים, וּמִסְתַּלְקִים מִלְּמַד.

נִמְצָא שִׁשְׁבַּעִים זְקֵנִים שִׁמְעוּ אוֹתוֹ הַמִּקְרָא אַרְבַּע פַּעֲמִים, שְׁתֵּי פַעֲמִים מִמִּשֶּׁה וּפַעַם מֵאַהֲרֹן וּפַעַם מֵאַלְעֹזֵר וַאֲיִתְמֵר. וְחֹזְרִין אַחֵר כִּךְ גַּם שִׁבְעִים זְקֵנִים וּמִסְדִּירִים אוֹתוֹ הַמִּקְרָא לְכָל הַחֲמוֹן פַּעַם אַחַת. נִמְצָא שֶׁכֵּל הָעַם שִׁמְעוּ אוֹתוֹ מִקְרָא אַרְבַּע פַּעֲמִים: פַּעַם מִמִּשֶּׁה וּשְׁנֵיִּיה מֵאַהֲרֹן וְשְׁלִישִׁית מִבְּנֵי וְרִבִּיעִית מִשִּׁבְעִים זְקֵנִים.

וּמִתְפָּזְרִים הָעַם לְלַמֵּד זֶה לְזֶה מֵה שִׁשְׁמַעוּ מֵהַשְּׁלִיחַ, וְכֹתְבִים הַמִּקְרָא בְּמַגְלוֹת.

וּמִתְפָּזְרִים הַשְּׁרִים בְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד וְלִשְׁנֹן, עַד שִׁנְדְּעוּ אוֹתוֹ מִקְרָא וַיִּשְׁכִּילוּ קִרְיָאָתוֹ, וּמְלַמְדִים אוֹתָם בִּיאוֹר אוֹתוֹ הַמִּקְרָא שְׁנִיתָן מֵאֵת ה'. וְאוֹתוֹ הַבִּיאוֹר הוּא כְּלָלִי עֲנִיָּים. וְהִיוּ כֹתְבֵין הַמִּקְרָא וְחֹזְרִים הַקְּבֵלָה עַל פֶּה. וְכִךְ אוֹמְרִים חֲכָמִים ע"ה: "תּוֹרָה שִׁבְכְתָב וְתוֹרָה שִׁבְעֵל פֶּה" (בבלי שבת

אלסלאם פי אלבריתא וידבר יי אל משה בהי⁹
 סיני, מה תלמוד לומר <ר> בהר¹⁰ סיני, והלא
 כל התורה כולה נאמרה מסיני, אלא לומר לך
 מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה
 מסיני,¹¹ אף כל המצות נאמרו כללותיהן
 ופרטותיהן ודקדוקיהן מסיני.

מתלא אקול לך, אן אללה קאל לה בסוכות
 תשבכו שבעת ימים, תם אעלמה תעלי אן הדה
 אלסוכה. לאזמה ללדכור לא ללאנאת, ולא
 תלזם למרצא, ולא אלמסאפרין, ולא יכון
 סקפהא אלא במא ינבת מן אלארץ, לא תסקף
 לא באצוף ולא באחריר ולא באלאואני ול¹²
 ממא ינבת מן אלארץ מתל אחרזר ואתיאב,
 ואלאכל ואלשראב ואלנום פיהא טול אלסבעה
 איאם, ולא יכון פי פצאהא אקל מן סבע קבצאת
 טולא פי סבע קבצאת ערצא, ולא יכון פי
 ארתפאהא אקל מן עשר קבץ.

פלמא גא אלרסול עליה אלסלאם נול הדה
 אשריעה ותפסירהא.

לא ע"א). ואמרו ע"ה בבריתא: "וְדַבֵּר יְיָ אֶל
 מֹשֶׁה, בְּחַר סִינִי. מַה ת"ל 'בְּחַר סִינִי'? וְהֲלֹא
 כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה נִאמְרָה מִסִּינִי. אֲלֵא לֹאמַר
 לָךְ: מַה שֶּׁמִּשָּׁה נִאמְרו כְּלֹלֹתֶיהָ וּפְרֻטוֹתֶיהָ
 וְדַקְדוּקֶיהָ מִסִּינִי, אֵף כָּל הַמִּצְוֹת נִאמְרו
 כְּלֹלֹתֶיהָ וּפְרֻטוֹתֶיהָ וְדַקְדוּקֶיהָ מִסִּינִי" (ספרא
 ויקרא כה.א).

1.1 מצוות סוכה – דוגמה לתורה שבעל פה

והנה לך משל אמר לו ה': "בְּסֻפֹת תִּשְׁבּוּ
 שְׁבַעַת יָמִים" (ויקרא כג.ב). וגם הודיעו ה'
 יתעלה שסוכה זו חובת הזכרים ולא
 הנקבות, ואינה חובה לחולים ולא להולכי
 דרכים, ואין מסככין אותה אלא בדבר
 העומח מן הארץ, ואין מסככין אותה לא
 בעמר ולא במשי. ולא בכלים ואפילו מן
 העומח בארץ כגון המחצלאות והבגדים,
 והאכילה והשתיה והשינה, יהיו בה כל
 שבעת הימים. ולא יהא חללה פחות משבעה
 טפחים אורך על שבעה טפחים רוחב, ולא
 יהא גבהה פחות מעשרה טפחים.
 וכאשר בא השליח עליו השלום קבל המצוה
 הזו וביאורה.

9 בכתב היד: ?ב(מדב)הור?.

10 בכתב היד: ?ב(מדב)הור?.

11 בכתב היד: האות מ"ם נכתבה על גבי שרידי אות קודמת.

12 בכתב היד: מילה זו כתובה על המחק.

הכדא אלסת מאיה ואלתלאת עשרה שריעה הי ותפסיראה, סגלאת מכתובה באנצוץ, ואתפסיר מרוי.

פלמא כאן פי אכר אארבעין עאם פי ראש חדש <שבט, גמעהם> על <ה> אסלאם¹³ וקא להם, קד קרב זמאן מותי, ולאכנ מן סמע מגי רואיה ונסיאה <יגי ויסאל ונצחחאה לה>.¹⁴ (33) ומן אשכלת עליה מסאלה יגי ונבינהא לה, קאל אלכתאב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר,¹⁵ והכדא נצוא אהכמים פי ספרי, כל ששכח הלכה אחת יבוא וישנה, וכל שיש לו לפרש יבוא ויפרש. פצחחוא ענה ארואיאת ואסתפאדוא אתפאסיר טאל¹⁶ אמרה אלתי מן ראש חדש שבט אלי סאבע אדר.

ולמא¹⁷ כאן קבל מותה שרע¹⁸ פי אלנסך, ונסך תלתה עשר ספר תורה גוילים כלהא, מן בא בראשית אלי לאם ישראל, ואעטי ספר לכל שבט ליקתדי¹⁹ בה, ואלתאלת עשר אעטאה ללוים, וקאל להם לקוח את ספר התורה וכו'. תם

וכך כל השש מאות ושלוש עשרה המצוות הם ופירושיהם. המקרא כתוב במגלות, והפירוש על פה.

1.2 משה רבינו חוזר ומלמד הקבלה לישראל לפני מותו וכאשר הגיע סוף ארבעים שנה בראש חדש שבט, הקהילים ע"ה ואמר להם: הן קרבו ימי למות. לכן מי ששמע ממני איזה קבלה ושכחה, יבוא ונבררנה לו. ומי שנסתפקה לו איזה שאלה, יבוא ונבארנה לו. אמר הכתוב: "הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר" (דברים א.ה.). וכך אמרו חכמים בספרי: "כל מי ששכח הלכה אחת, יבוא וישנה. וכל מי שיש לו לפרש, יבוא ויפרש" (ספרי דברים א.ה.). וביררו מפיו הקבלה, ולמדו הפירושים כל אותו הזמן שמראש חדש שבט עד שביעי באדר.

1.3 סגינת תורה שבכתב ומות משה רבינו ולפני מותו נתעסק בכתיבה, וכתב שלשה עשר ספרי תורה, כולם גוילים, מן בי"ת "בראשית" (בראשית א.א) עד למ"ד "ישע"אל" (דברים ל.יב), ונתן ספר לכל שבט שיתנהג על פיו. והשלשה עשר נתנו ללוים ואמר להם: "לקח את ספר התורה תהו ונשמעתם אתו

13 בכתב היד: אסלם.

14 בכתב היד: כל הפסקה מן התיבה 'מכתובה' ועד לכאן הושלמה ביד שניה. כתיבת היד דומה לכתיבת היד של התיקון וההשלמה בהערה 186.

15 בכתב היד: הו לא.

16 בכתב היד: טאל תלך אלג.

17 בכתב היד: (פ)וולמא.

18 בכתב היד: געל אלכד שרע (מעל המחק).

19 בכתב היד: ליקתד(ה)וי.

טלע אלגבל פי נצף נהאר סאבע אדר עלימא
צחח אלנקל.

פכאן דלך מותה פי חקנא לעדמנא איאה,
ואלחיאה פי חקה למא ארתקלי אליה, והכדא
קאלוא עליהם אלסלאם משה רבינו לא מת אלא
עלה ומשמש במרום. ואלכלאם עלי הוה טויל
גדא גדא ומא הוה מכאנה.

פלמא מאת עליה אלסלאם והו קד חמל יהושע
מא נזל עליה מן אלפתסיר, פתפקה פיה יהושע
ואהל עצרה.

פכלמא רוי ענה הו או אחד אלזקנים ליס פיה
כלאם ולא וקע פיה אכתלאף, ומא לם יסמע מן
אלנבי עליה אלסלאם פיה כלאם מן אלפרוע,
אסתכרג אלחכם פיהא באלקיאס באלקואנין²⁰
אלתלאתה עשר אלמנוזה עליה פי סיני, והי
שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן.

פמן תלך אלמסתכרגאת אמור לם יקע פיהא
אכתלאף כל כאן עליה אלגמאע. ומנהא מא
וקע פיה אלאתלאף בין אלקיאסין, וקאס הוה
קיאסא²¹ וקאי ענדה, וקאס הוה קיאסא וקאי
ענדה. לאן אלמקיאס אלגדליה יערץ פי
קיאסאתהא הוה אלעארץ, פאדא חדת הוה

מצד ארון ברית ייי אלהיכם והיה שם בך
לערו" וכי' (דברים לא טו). ועלה אל זהר בחצי
יום שביעי באדר, כמו שנתברר בקבלה.

והיה זה "מותו" ביחס אלינו, שנפקד מאתנו,
ו"חיים" ביחס אליו, במה שנתעלה אליו.
וכך אמרו ע"ה: **משה רבינו לא מת, אלא
עלה ומשמש במרום** (בבלי שוטה יג ע"ב; מילתא
דבריס לר"ה). והדברים בענין זה ארוכים מאד
מאד, ואין זה מקומם.

1.4 השתלשלות הקבלה אחר מות משה

וכאשר מת ע"ה, וכבר מסר **ליהושע**
הפירושים שניתנו לו, ועסקו בהם **יהושע**
ואנשי דורו.

וכל מה שקבל ממנו הוא או אחד הזקנים
אין בו משא ומתן, ולא נפלה בו מחלוקת.
ומה שלא שמעו מן הנביא ע"ה, יש בסעיפיו
משא ומתן, ונלמד בו הדין בדרכי העיון
בשלש עשרה המדות שניתנו לו בסיני, והן
"שלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן"

(בבלי סנהדרין פו ע"א).

ומאותם הדברים שלמדו, יש ענינים שלא
נפלה בהם מחלוקת, אלא הסכימו כולם
עליהם. ומתם שנפלה בהם מחלוקת בין שתי
דעות, זה דן ברין ונתחזק אצלו וזה דן ברין
ונתחזק אצלו. לפי שדרכי החקש הזוכחיים
יקרו בתוצאותם המקרים הללו, וכשנפלת

20 בכתב היד: באלקואנו(ו)ין.

21 בכתב היד: בתחילה נכתב 'קיאס'; לאחר מכן הוסיף הרמב"ם והשלים את הכתיב בתוספת תנועת 'פתחתיך' ותחב
אל"ף בין שתי התיבות: קיאסא.

שיעור שלישי

הקדמה לפירוש המשנה – עמ' ח

מה שהנביא יכול לעשות, כל בית דין יכול לעשות. ההבדל של הנביא הוא במה ששייך לה, להבטחה של-הקב"ה שיעשה כך וכך, ששום בית דין לא יוכל לעשות מה שהנביא עושה. כמו אליהו בהר הכרמל, שום אדם לא יכול להבטיח:

"וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲנֶה בְּאֵשׁ הָאֱלֹהִים" (מל"א יח, כד). רק נביא.²¹²

עכשיו ההמשך של השתלשלות הקבלה, השתלשלות המסורת. העיקרון אצל הרמב"ם הוא זה, שמה שהתלמוד דן בהיקש או בריבוי או מייעוט או כגזרה שווה או בכל רמז, אין הרמזים הללו אלא אסמכתה בעלמא. כל עיקר הפירוש של פשט המקרא או פירוש המקרא הוא קבלה ממשה בתורה שבעל פה, וכל הרמזים שאנחנו נתלים בהם אינם עיקר כלל, אלא רמזים בלבד, כדי להראות שגם אפשר למצוא רמזים במקרא לאותם הקבלה.

4 השתלשלות הקבלה: פירושים וחידושים מוסכמים

ועם מות יחושע מסר לזקנים מה שקיבל מהפירושים, ומה שנתחדש בזמנו ולא היה בו מחלוקת, ומה שהיה בו מחלוקת, ונפסקה הלכה כדעת הרוב, והם שאמר בהם הכתוב: "וְכָל יְמֵי הַזְּקִנִים אֲשֶׁר הָאֵרִיכוּ יָמִים אַחֲרָי יַחֲשֹׁעַ" (יהושע כד, לא).

זה אחד העקרונות אצל הרמב"ם: כל מה שהיה בו מחלוקת ונפסקה הלכה אחר

212 ביחס לחילוק זה בין נביא לבית דין, ראה הערת הרב על דברי רבנו בהלכות יסודי התורה, פרק ט הלכה ו: "וכן אם יאמר לנו הנביא, שנודע לנו שהוא נביא, לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה", אות יא: ואם תאמר, מדוע צריך דיוקא נביא שהוחזק בנבואה... ועוד דעקי קריאתו של אליהו "והיה האלהים אשר יענה באש הוא האלהים" רק אליהו וכל נביא ברוח נבואה יכול לקרוא קריאה כזו, ושום בית דין אינו יכול לעשות כן. לפיכך הרגיש רבנו שנודע שהוא נביא ולקמן ומפני שהוא נביא.

שיעור שלישי

הרוב, יש דברים כפי שהוא אומר שקיבלנו מסיני, קיבלנו ממשה, כך פירוש הכתוב. ויש דברים שלא קיבלו ממשה כלל, אלא סברה של חכמים, זה סבר כך ודן בדין מסוים, וזה סבר אחרת ודן בדין מסוים. על זה אמרה תורה: "אֲחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּת" (שמות כג,ב). ומה שרבים מחליטים, זו היא ההלכה, וזה דאורייתא.

ואתם הזקנים מסרו מה שקבלו לנביאים ע"ה, והנביאים מסרו זה לזה. ולא היה דור שלא היו בו דברי עיון וחדושים. וכל דור היה עושה דברי קודמיו ליסוד, ומהם לומד ומחדש. והיסודות המקובלים לא היה בהם שום מחלוקת.

ש: מחבר ספרים? וכל דור היה "לומד ומחדש", מחבר ספרים?
ת: לא מבין מה שאתה אומר. עדיין לא ניתנה תורה שבעל פה להיכתב. הכול היה על פה. לא ניתנה להיכתב כלל.

ש: יש הברל איך הדור הקודם למד.
ת: הכוונה מה ששמעו ממשה, דברים ששמעו ממשה, ולומדים מהם. זה הכוונה.

ש: מהמילים: וכן דור אחרי דור [משמע שמחויבים לדברי קודמיהם].
ת: לא. זה לא שייך כלל. לאחר שנחתם התלמוד הרמב"ם אומר בפירוש 'אין שומעין לא לגדול ולא לקטן אלא למי שהדעת מסכימה לו'. הרמב"ם כותב בפירוש בהקדמה (הקדמה למשנה תורה כט-ל, עמ' מה):

כל בית דין שעמד אחרי הגמרא²¹³ בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לבני מדינתו או לבני מדינות רבות, לא פשטו מעשיו בכל ישראל מפני ריחוק מושבותיהם ושיבוש הדרכים והיות כל בית דין שלאותה מדינה יחידים, ואין בית גדול של שבעים ואחד, ובית דין

213 כך ברפוסים "גמרא", והרב קרא ממשנה תורה ברפוס קטן שהיה מונח על שולחנו, אך בכל כתבי היד "תלמוד", כמו שמעיר הרב במקומות רבים ברחבי משנה תורה, שרבנו כתב את ספרו על טהרת העברית. ראה לדוגמה: הקדמת רבנו למשנה תורה, עמ' מד, אות פב; הלכות תלמוד תורה, פרק א, אות מד; הלכות תפילין ומוזזה וספר תורה, פרק ז, אות יד, ועוד רבים כאלה. וראה גם יוצא מן הכלל בהלכות שבת, פרק ח, אות ח.